

АДМІНІСТРАТИВНА ПРЕЮДИЦІЯ В КОДЕКСІ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЩОДО ПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 42(3), с. 132—135

Розглядаються питання відповідальності в разі повторності правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Дискусія про визначення адміністративної преюдиції (повторюваності вчинених правопорушень та збільшення розміру стягнень за їх вчинення) в юридичній літературі останнім часом не ведеться. Проте згадане явище має всі ознаки паралельності з кримінальним правом, де достатньо чітко визначається питання раніше засудженого.

Явище повторюваності та притягнення до відповідальності за повторні правопорушення доволі поширене в адміністративному праві. Ми можемо констатувати, що майже в кожній главі Кодексу України про адміністративні правопорушення визначені склади правопорушень, які передбачають повторюваність і разом з тим посилення відповідальності за повторне вчинення правопорушень. Аналіз чинного законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху також показує, що у главі “Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв’язку” існує ряд статей, які передбачають повторність їх вчинення і які передбачають підвищену відповідальності за їх вчинення.

З’ясуємо закономірності застосування адміністративної преюдиції за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та розробимо пропозиції щодо підвищення ефективності використання адміністративних засобів протидії таким правопорушенням.

Питанням преюдиції в адміністративному праві в юридичній літературі майже не приділялося уваги. Окремі дослідники розглядали такі склади правопорушень, проте чіткого визначення необхідності застосування преюдиції в адміністративному процесі та адміністративному праві не розглядалося. В. К. Колпаков констатує, що в Кодексі України про адміністративні правопорушення встановлено певні “щаблини” заходів впливу від менш суворих до суворіших [1, 328]. Проте, чи впливають ці “щаблини” на порушників, а якщо впливають, то якою мірою, чи є вони необхідними в адміністративному процесі та адміністративному праві, він не розглядає.

Питання адміністративної відповідальності, її концептуальних засад детально досліджує Д. М. Лук’янець. Він пише, що обтяжуючою обставиною, яка впливає на тяжкість стягнення, є вчинення особою раніше правопорушення або злочину. Разом з тим він справедливо ставить питання про те, що, наприклад, особа, яка вчинила злочин і була засуджена, має притягатися до більш тяжкої адміністративної відповідальності. Звичайно, це нісенітниця, але, разом з тим, автор не говорить взагалі про адміністративну преюдицію [2, 177].

В юридичній літературі питання адміністративної преюдиції у цілому не зустрічається. Проте в Юридичній українській енци-

клопедії є визначення преюдиціальності як обов'язковості фактів, встановлених судовим рішенням, що набуло законної сили [3, 78]. Разом з тим, в енциклопедії зазначено, що преюдиціальність притаманна лише цивільному процесу. Водночас вона використовується, на нашу думку, і в адміністративному, і в кримінальному процесі.

В Кодексі України про адміністративні правопорушення у ст. 35 чітко визначено преюдиціальність: повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, а також вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин [4, 54].

Певні ознаки преюдиції ми зустрічаємо і в працях інших вчених-адміністративістів. Наприклад, Л. В. Коваль виокремлює в адміністративному процесі такі дефініції, як “істотна шкода”, “значні збитки”, “тяжкі наслідки”, які визначають більш тяжке покарання для осіб, які вчинили правопорушення повторно, але він не пише про адміністративну преюдицію [5].

Про адміністративну преюдицію в діяльності судів та інших державних органів при розгляді справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху певною мірою розглядалися питання і в працях О. Ю. Салманової [6], М. М. Стоцької [7] та М. А. Микитюка [8].

Розглядаючи адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та діяльність адміністративних органів щодо притягнення винних до відповідальності і накладення стягнень, передусім потрібно проаналізувати склади адміністративних правопорушень, які визначені у гл. 10 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Ми досліджуватимемо тільки правопорушення, які виявляються працівниками Державної автомобільної інспекції і в більшості випадків ними ж і розглядаються.

У ст. 121 КУпАП “Порушення водіями правил експлуатації транспортних засобів, правил користування ремнями безпеки або мотошоломами” передбачено два види повторності (адміністративної преюдиції).

Більш суворе стягнення передбачене за керування транспортними засобами, які мають певні несправності, з якими експлуатація таких транспортних засобів заборонена, або за керування транспортними засобами, які не зареєстровані чи не мають номерного знаку протягом року від дня вчинення попереднього правопорушення.

Слід зазначити, що повторне порушення у будь-якому випадку, яке вчинене протягом року, передбачає більш суворе стягнення. Разом з тим, у законодавстві (ст. 39 КУпАП) визначено, що якщо особа, яка піддана адміністративному стягненню, протягом року від дня закінчення виконання стягнення не вчинила нового адміністративного правопорушення, то ця особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню [4].

Таким чином, ми можемо визначити, що термін застосування адміністративної преюдиції становить один рік від дня вчинення адміністративного правопорушення.

У ст. 121 передбачено, що повторність настає при вчиненні однорідного правопорушення протягом року. При цьому слід зазначити, що правопорушення, які вчинені водіями вперше, розглядаються працівниками органів внутрішніх справ України, а в разі повторного вчинення таких правопорушень, їх розглядає суд загальної юрисдикції [4].

Разом з тим, на нашу думку, слід передбачити також обов'язкову участь адвоката у розгляді справи, яка вважається вчиненою повторно, адже в цьому випадку стягнення є більш суворим.

Наступна стаття Кодексу України про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, яка передбачає повторність (преюдицію) — ст. 128 КУпАП (Випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан яких не відповідає встановленим вимогам або без необхідних документів, передбачених законодавством).

Зазначена стаття передбачає накладення стягнення на осіб, які відповідають за випуск транспортних засобів на лінію. При цьому, якщо технічний стан транспортних засобів не відповідає вимогам правил і стандартів,

то особи, які відповідають за зазначене порушення, притягаються до відповідальності, а якщо такі випадки повторюються, то стягнення буде суворішим.

Найсуворішим є покарання за повторне, протягом року, правопорушення, яке визначене ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення (Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції) [4].

У цьому випадку адміністративна преюдиція повинна замінюватися статтею кримінального кодексу, адже повторність у зазначеному випадку вже є злочином. При цьому відзначимо, що таке правопорушення в більшості зарубіжних країн, вчинене навіть вперше, вважається злочином.

Чи є необхідним і правильним застосування адміністративної преюдиції (повторності) при вчиненні адміністративних правопорушень, що були зазначені вище?

Слід відзначити, що в Кодексі Української РСР про адміністративні правопорушення адміністративна преюдиція у зазначених статтях не використовувалася [9]. Адміністративна повторюваність почала з'являтися вже в незалежній Україні. Мета, яку переслідувало застосування адміністративної преюдиції, — використання адміністративно-го стягнення з виховною метою.

У сучасному законодавстві, як бачимо, така преюдиція використовується. Практика застосування преюдиції свідчить про намагання законодавців збільшити вплив на порушників, а з другого боку, підвищити відповідальність за повторне порушення.

Існують дві точки зору щодо застосування адміністративної преюдиції.

Преюдиція має використовуватися в більшості статей Кодексу України про адміністративні правопорушення, які визначають адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, адже це, з одного боку, дає можливість більш дієво впливати на порушників, і така преюдиція має виховний аспект.

Разом з тим, в окремих випадках адміністративна преюдиція повинна вказувати, що особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, не хоче підпорядковуватися встановленим нормам і тому адміністративне стягнення може бути замінено кримінальним. Необхідно передбачити також участь адвоката в адміністративному провадженні, якщо таке провадження здійснюється повторно, адже стягнення в цьому випадку є більш суворим, а якщо ми візьмемо ст. 130 КУпАП, то в окремих випадках суворість стягнення перевищує покарання, яке передбачене кримінальним кодексом України.

З другого боку, адміністративна преюдиція дає можливість в окремих випадках уникати відповідальності, і особи, які вчиняють повторні правопорушення, усвідомлюють, що вони не будуть більш суворо покарані і можуть вчиняти правопорушення.

У більшості зарубіжних країн преюдиція у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху використовується в загальному вигляді, тобто за вчинення повторного однотипного правопорушення особа притягається до відповідальності більш суворими методами.

Отже, можна зробити такі висновки. Адміністративна преюдиція повинна застосовуватися в разі вчинення більшості адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, проте, в разі вчинення порушення повторно, протокол про його вчинення має розглядатися тільки судом і тільки в присутності адвоката.

З одного боку, суд має більш широкий діапазон впливу на порушників, тобто він може застосовувати і громадські роботи, і адміністративний арешт, які не можуть використовувати адміністративні органи. З другого боку, присутність адвоката дає можливість більш ефективно здійснювати захист прав громадян у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Необхідно також враховувати, що адміністративна преюдиція здійснює певний психологічний вплив на громадян, які вчинили правопорушення. Громадянин у будь-якому випадку пам'ятатиме, що він притягнутий до відповідальності і це слугуватиме стримувальним фактором.

муючим фактором щодо вчинення інших порушень.

Література

1. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правий феномен: Монографія / В. К. Колпаков — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 528 с.

2. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: Монографія / Д. М. Лук'янець. — Суми: ВТДО "Університет. книга", 2006. — 367 с.

3. Юридична енциклопедія: В 6 т. Т. 5 / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. — К.: Укр. енциклопедія, 1998. — 733 с.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар / Р. А. Калужний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. — 3-тє вид. — К.: Алерта; КНТ, ЦУЛ, 2010. — 684 с.

5. Коваль Л. В. Адміністративне право [Курс лекцій для студентів юридичних вузів та факультетів] / Л. В. Коваль. — К.: Вентурі, 1998. — 208 с.

6. Салманова О. Ю. Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху: Дис. ... канд. юрид. наук спеціальність 12.00.07 / О. Ю. Салманова — Х.: 2002. — 206 с.

7. Стоцька М. М. Провадження у справах про адміністративні проступки в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Дис. ... канд. юрид. наук, спеціальність 12.00.07 / М. М. Стоцька. — Х.: 2007. — 265 с.

8. Микитюк М. А. Владні повноваження Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України: проблеми теорії та практики реалізації у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Дис. ... канд. юрид. наук, спеціальність 12.00.07 / М. А. Микитюк. — К.: 2008. — 216 с.

9. Кодекс Украинской ССР об административных правонарушениях: Научно-практический комментарий / В. С. Анджиевский, Э. Г. Герасименко, Е. В. Додин. — К.: Украина, 1991. — 623 с.

Запропоновано внести окремі напрями до чинного законодавства з метою вдосконалення діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Використовується термін "адміністративна преюдиція", який на сьогодні існує в кримінальному праві. Адміністративна преюдиція повинна застосовуватися в разі вчинення більшості адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, проте, в разі вчинення порушення повторно, протокол про його вчинення має розглядатися тільки судом і тільки в присутності адвоката

Предложено внести отдельные направления в действующее законодательство с целью совершенствования деятельности в сфере обеспечения безопасности дорожного движения. Используется термин "административная преюдиция", который в настоящее время существует в уголовном праве. Административная преюдиция должна применяться в случае совершения большинства административных правонарушений в сфере обеспечения безопасности дорожного движения, однако в случае совершения нарушения повторно, протокол о его совершении должен рассматриваться только судом и только в присутствии адвоката.

There are proposed to bring separate lines to the current legislation in order to improve activities in the field of road safety. Here, the term administrative preclusion that exists currently in the criminal law. Administrative preclusion should be applied in case of most administrative violations in the field of road safety, however, in case of violation again, the record of having done so should only be considered by the court and only in the presence of counsel.

Надійшла 19 травня 2014 р.